FOLKTINGET

Riksdagens grundlagsutskott

Ärende: **Sakkunnigyttrande av Svenska Finlands folkting gällande B 20/2025 rd Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2025**

Hänvisning: Grundlagsutskottets begäran om skriftligt sakkunnigyttrande samt deltagande i utskottets möte 11.3.2026

Svenska Finlands folkting tackar för möjligheten att lämna ett sakkunnigyttrande till riksdagens grundlagsutskott om Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2025. I enlighet med sitt lagstadgade uppdrag (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) tar Folktinget ställning till aspekter som berör den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter.

De språkliga rättigheterna är grundläggande rättigheter, och tillgodoseendet av dem är ofta en förutsättning för att andra rättigheter ska kunna tillgodoses. Folktinget konstaterar att det emellertid finns en diskrepans mellan lag och verklighet, som ofta innebär brister i myndigheternas förmåga att tillgodose svenskspråkiga personers rätt till tjänster på svenska.

Nationalspråkens situation och svenska språket inom förvaltningen

Folktinget hänvisar inledningsvis till att situationen för landets nationalspråk är ett centralt tema i språkberättelsen. Kapitel 8.8 handlar om viktiga iakttagelser gällande nationalspråkens situation. Det framgår att svenskspråkiga personers språkliga rättigheter ofta inte tillgodoses på det sätt som lagstiftningen förutsätter. Svenska språket beaktas inte alltid eller kommer i skymundan av engelskan i myndigheternas verksamhet, och myndighetstjänster kan inte alltid erbjudas på svenska. Bakgrunden till detta är den låga andelen anställda med kunskaper i svenska samt den försämrade nivån på kunskaperna i svenska i samhället.

Enligt justitieministeriet är endast omkring 3,7 procent av de statligt anställda svenskspråkiga (justitieministeriets publikationer, 2023:22). En orsak till den låga andelen är de höga krav på kunskaper i finska som förutsätts av svenskspråkiga tjänstepersoner. För de flesta statliga tjänster där högskoleexamen är ett behörighetsvillkor krävs utmärkta kunskaper i finska och endast nöjaktiga kunskaper i svenska. Folktinget anser att huvudregeln borde vara att språkkunskapskravet sänks från utmärkta till goda kunskaper i finska och att det oftare förutsätts goda kunskaper i svenska inom statsförvaltningen.

Folktinget har vidare observerat att myndigheter allt oftare likställer svenska och engelska, vilket inte är i enlighet med språklagen. Finska och svenska är landets likvärdiga nationalspråk och all väsentlig kommunikation och information ska tillhandahållas på båda nationalspråken. Det har bland annat i städers rekryteringsannonser blivit vanligare att goda kunskaper i engelska ses som meriterande, medan det mera sällan förutsätts goda kunskaper i svenska.

Det är viktigt att myndigheterna kontinuerligt följer med att den svenskspråkiga befolkningens lagstadgade språkliga rättigheter uppfylls i enlighet med språklagstiftningen. Det finns en risk att svenskan kommer att försvagas till följd av engelskans dominans. Detta är något myndigheterna och hela samhället bör ta på allvar och reagera på.

Folktinget önskar vidare uppmärksamma grundlagsutskottet på att myndigheternas kännedom om språklagstiftningen har försvagats. Detta är oroväckande, eftersom befolkningen i en rättsstat ska kunna lita på att lagarna, såsom språklagstiftningen, iakttas i myndigheternas verksamhet. Det är viktigt att myndigheterna och beslutsfattarna känner till att de språkliga rättigheterna är grundläggande rättigheter och att språklagstiftningen respekteras. Särskilt när statsekonomin stramas åt är det viktigt med en bedömning av språkliga konsekvenser, eftersom ekonomiska inbesparingar inte får drabba den svenskspråkiga befolkningen hårdare än den finskspråkiga befolkningen. Folktinget anser att konsekvensutredningar om hur ekonomiska och administrativa beslut påverkar befolkningens språkliga rättigheter bör utföras i samband med reformer, effektivitets- och sparprogram.

Det är därtill av central betydelse att myndigheterna organiserar sin verksamhet så att de språkliga rättigheterna förverkligas i praktiken. Detta förutsätter styrning av verksamheten och språkplanering. Folktinget anser att tvåspråkiga myndigheter bör åläggas en skyldighet att införa modeller för språkplanering och språkkonsekvensutredningar i sin verksamhet. När en myndighet systematiskt ser till att svenskspråkiga personer och svenskkunnig personal kan mötas är det möjligt att säkra svenskspråkiga servicestigar. Om myndigheten skapar kunskapsprofiler för personalen och utvecklar digitala verktyg, där språket ingår som en faktor, finns det goda möjligheter att tillgodose svenskspråkiga personers språkliga rättigheter även i praktiken.

Folktinget föreslår att grundlagsutskottet skriver in i sitt utlåtande:

- **att andelen statligt anställda som är svenskspråkiga är synnerligen liten, vilket äventyrar statsförvaltningens förmåga att upprätthålla en fungerande servicenivå på svenska. Detta förutsätter målmedvetna åtgärder och en översyn av de språkkunskapskrav som ställs på tjänster inom statsförvaltningen.**
- **att en förhandsbedömning av språkliga konsekvenser ska genomföras vid beredning av förändringar i lagstiftning och administration samt vid beredning av produktivitetsprogram för den offentliga förvaltningen för att garantera en faktisk jämlikhet mellan finskspråkiga och svenskspråkiga personer.**
- **att det är angeläget att myndigheterna genom en systematisk organisering av sin verksamhet, såsom språkplanering och kartläggning av personalens kunskaper i svenska, ser till att svenskspråkiga personers språkliga rättigheter förverkligas i praktiken.**

<u>Digitalisering</u>

Digitaliseringen är ett centralt tema i regeringens språkberättelse. Kapitel 5.5 handlar om viktiga iakttagelser gällande digitalisering, och det framgår att det fortfarande finns stora brister i myndigheternas digitala tjänster på svenska. Detta innebär att den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter ofta inte tillgodoses i tjänsterna. När digitala tjänster utvecklas beaktas inte alltid de krav som språklagstiftningen ställer på tjänsterna.

Forskningsrapporten Språkbarometern 2024 (justitieministeriets publikationer 2025:8) har undersökt vilka erfarenheter svensk- och finskspråkiga personer i tvåspråkiga kommuner har av språkanvändningen i offentliga digitala tjänster. Enligt språkbarometern är det huvudsakligen svenskspråkiga personer som har stött på problem när det gäller digitala tjänster. Det största problemet har varit bristfälliga översättningar till svenska och att det saknas länkar till svenskspråkig information. Det har även framkommit att chattbottarna oftast fungerar endast på finska. Endast en liten andel av de finskspråkiga respondenterna har uppgett att de har upplevt problem med språkanvändningen i digitala tjänster.

Dessa brister i myndigheternas digitala tjänster på svenska motsvarar Folktingets erfarenheter. Folktinget kontaktas inom sin verksamhet regelbundet av svenskspråkiga personer, som har erfarit att myndigheterna inte har tillgodosett deras rätt till service på svenska. Omkring en tredjedel av de ärenden som Folktinget har tagit emot under de fem senaste åren gäller brister i offentliga digitala tjänster på svenska. Det har ofta visat sig att den digitala informationen på svenska och finska inte är likvärdig eller att det saknas väsentlig information på svenska.

Enligt Folktingets uppfattning är en orsak till de bristfälliga digitala tjänsterna på svenska att lagstiftningen om digitala tjänster inte innehåller en bestämmelse om skyldigheten att förverkliga språkliga rättigheter med stöd av språklagen (423/2003).

Folktinget hänvisar till att grundlagsutskottet flera gånger har tagit ställning till förverkligandet av språkliga rättigheter i offentliga digitala tjänster. Utskottet har konstaterat att det är viktigt att se till att båda nationalspråken får tillräckligt stor synlighet i de digitala tjänsterna (GrUU 59/2025 rd m.fl.). Utskottet har därtill konstaterat att de skyldigheter som följer av språklagen, samiska språklagen och teckenspråkslagen måste beaktas när nya digitala tjänster och system skapas. Utskottet anser vidare att det är viktigt att de grundläggande språkliga rättigheterna beaktas redan i den inledande fasen av utvecklingen av tjänsterna och att de digitala tjänsterna utvecklas parallellt i olika språkversioner. (GrUB 5/2022 rd, GrUU 59/2025 rd)

Statsrådets nationalspråksstrategi från 2021 fastslår att finansministeriet ansvarar för att utreda behovet av att uppdatera lagstiftningen om digitala tjänster så att den inkluderar språkperspektivet. Folktinget har ett flertal gånger uppmärksammat ministeriet på vikten av att det införs en bestämmelse gällande förverkligande av språkliga rättigheter i lagstiftningen om digitala tjänster. Enligt språkberättelsen har finansministeriet emellertid inte anvisat resurser för att utreda denna fråga under den nuvarande regeringsperioden.

Utöver detta framhåller Folktinget att var och en har rätt att välja om kommunikationen med myndigheterna sker via digitala tjänster eller via traditionella kanaler. Även traditionella kommunikationskanaler ska ordnas jämlikt på finska och svenska,

Folktinget föreslår att grundlagsutskottet skriver in i sitt utlåtande:

- **att de omfattande brister som har framkommit gällande offentliga digitala tjänster på svenska visar att det är motiverat att införa en bestämmelse om förverkligandet av språkliga rättigheter i lagstiftningen om digitala tjänster.**
- **att förverkligandet av språkliga rättigheter bör beaktas systematiskt i styrning och utveckling av digitaliseringen inom den offentliga förvaltningen.**
- **att en regelbunden uppföljning av hur de språkliga rättigheterna tillgodoses i offentliga digitala tjänster bör åläggas berörda myndigheter**.

<u>Rättsväsendet</u>

Folktinget konstaterar det viktiga i att regeringen har valt att lyfta rättsväsendet som ett centralt tema i språkberättelsen. I en rättsstat är det av ytterst stor betydelse att var och en kan lita på att de grundläggande fri- och rättigheterna respekteras inom rättsväsendet. De språkliga rättigheterna är grundläggande rättigheter, och tillgodoseendet av dem är ofta en förutsättning för att andra rättigheter ska kunna tillgodoses. Om rättsväsendet försummar sin skyldighet att tillgodose de lagstadgade språkliga rättigheterna försvagas enskilda personers rättsskydd och förutsättningarna för en rättvis rättegång.

Språkberättelsen konstaterar att en del svenskspråkiga personer avstår från sin rätt att använda svenska inom rättsväsendet, vilket är en mycket oroväckande utveckling. Orsaker till detta behandlas i justitieministeriets publikation *Projekt för utveckling av den svenskspråkiga servicen vid domstolarna*, som baseras på en enkätundersökning riktad till personal vid de tvåspråkiga domstolarna i landet. Respondenterna har uppskattat orsakerna till att en svenskspråkig misstänkt avstår från sina språkliga rättigheter, och polisens språkkunskaper samt språkliga resurser hör till de orsaker som tas upp (2025:21, s. 15). Det har följaktligen framkommit att ett avgörande skede för valet av handläggningsspråk är i början av en straffprocess, dvs. polisförhöret.

Folktinget konstaterar att en svenskspråkig person vars ärende behandlas på finska vid domstol är i en svagare språklig position än om ärendet behandlas på personens eget språk. Det råder brist på svenskkunnig personal vid domstolarna, och domstolarna klarar inte alltid av att tillgodose svenskspråkiga personers språkliga rättigheter. Det ordnas inte svenskspråkig utbildning av rättstradenomer i Finland och det råder också brist på övriga personalkategorier med goda kunskaper i svenska inom domstolsväsendet.

Folktinget understryker behovet av en systematisk språkplanering och en kontinuerlig uppföljning av hur de språkliga rättigheterna tillgodoses i domstolarnas verksamhet, och konstaterar att detta behov har förstärkts ytterligare till följd av tingsrättsreformen år 2019.

Folktinget föreslår att grundlagsutskottet skriver in i sitt utlåtande:

- **att de språkliga rättigheterna i enlighet med 17 § i grundlagen måste tillgodoses fullt ut i hela rättsprocessen från den första myndighetskontakten till och med domstolsbehandlingen. Förverkligandet av de språkliga rättigheterna är en central del av rättsskyddet och garantierna för en rättvis rättegång.**

- **att de språkliga rättigheterna ska tillgodoses i valet av handläggningsspråk i början av domstolsprocessen, eftersom rätt språkval i ett tidigt skede har en väsentlig betydelse för att de språkliga rättigheterna ska kunna tillgodoses under den fortsatta behandlingen av ärendet.**

- **att regeringen bör vidta åtgärder för att stärka utbildnings- och rekryteringsvägar för svenskkunnig personal inom domstolsväsendet, inklusive övriga personalkategorier som är centrala för domstolarnas verksamhet.**

<u>Polisen</u>

Språkberättelsens kapitel 6.6 handlar om viktiga iakttagelser gällande rättsväsendet. Det anges att straffprocessen lätt inleds på fel språk på grund av polisens svaga kunskaper i svenska. Folktinget tar i det följande särskilt fasta på Polisyrkeshögskolans undervisning i svenska och konsekvenser av polisens bristfälliga kunskaper i svenska.

Folktinget konstaterar att alltför få poliser i landet har tillräckliga kunskaper i svenska. Detta leder till brister i förverkligandet av de språkliga rättigheterna och försvagar enskilda personers rättsskydd. Ytterligare kan det leda till minskat förtroende för polisens verksamhet.

Polisyrkeshögskolan har utvärderat examensutbildningens genomslagskraft genom en enkät till nyutexaminerade poliser. Poliser från den finskspråkiga polisutbildningen har sex år i rad svarat att deras förmåga att kommunicera med personer som talar svenska är på en lägre nivå än övriga färdigheter. (Poliisi (AMK) -tutkintokoulutuksen vaikuttavuus vuosina 2020−2023 valmistuneiden poliisien arvioimana. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 40, 2025)

Folktinget konstaterar det viktiga i att Polisyrkeshögskolans utbildning ger sådana kunskaper och färdigheter att poliserna kan tillgodose enskilda personers språkliga rättigheter. Högskolans undervisning i svenska, dess kvalitet och omfattning, har en central betydelse för att finskspråkiga poliser ska kunna tillägna sig de färdigheter som krävs.

Polisernas faktiska kunskaper i svenska är följaktligen en viktig förutsättning för att de språkliga rättigheterna ska kunna tillgodoses i förundersökningen och åtalsprövningen. Om en svenskspråkig misstänkt inte har möjlighet att använda sitt eget språk, eller avstår från att använda svenska, kan detta leda till utmaningar gällande språkanvändningen även senare, i en eventuell domstolsprocess. Detta bekräftas i justitieministeriets publikation *Projekt för utveckling av den svenskspråkiga servicen vid domstolarna* (2025:21).

Polisernas bristfälliga kunskaper i svenska uppmärksammas också i *Polisbarometern 2024*, som syftar till att klarlägga allmänhetens uppfattningar om polisverksamheten och läget i fråga om den inre säkerheten. Enligt enkätsvaren har det uppstått problem vid möten mellan poliser och svenskspråkiga personer, som inte har kunnat använda sitt eget språk. Därtill har dessa personer upplevt att polisens bemötande har varit diskriminerande. (Polisbarometern 2024: Medborgarnas bedömningar av polisens verksamhet och Finlands inre säkerhet. Inrikesministeriets publikationer 2025:11, s. 72). Folktinget hänvisar vidare till att Helsingfors förvaltningsdomstol har gett ett beslut om att Helsingfors polisinrättning har diskriminerat en minderårig på grund av språk (1062/2024, 22.2.2024).

Vidare finns det ett stort behov av svenskkunnig yrkespersonal inom säkerhetsmyndigheterna i landet. Det saknas mer än 100 svenskkunniga räddningspersoner i de tvåspråkiga regionerna och behovet av svenskkunniga nödcentralsoperatörer är också stort. En svenskspråkig utbildning av räddningspersoner inleddes vid Helsingfors räddningsskola i augusti 2025, och det är viktigt att räddningsskolan ordnar den svenskspråkiga utbildningen regelbundet med tre års mellanrum. En förutsättning för detta är att Helsingfors räddningsskola beviljas finansiering på permanent basis inom ramen för de anslag som reserveras i statsbudgeten. Den tvåspråkiga utbildningen av nödcentralsoperatörer bör likaså ordnas regelbundet och inom de tvåspråkiga regionerna i landet.

Folktinget föreslår att grundlagsutskottet skriver in i sitt utlåtande:

- **att det är av central betydelse att svenskspråkiga personers lagstadgade rätt att använda sitt eget språk tillgodoses i kontakter med polisen och i förhörssituationer. Polisens faktiska kunskaper i svenska är en viktig förutsättning för att de språkliga rättigheterna ska kunna tillgodoses i förundersökningen och åtalsprövningen.**
- **att Polisyrkeshögskolan genom utbildningen ska se till att poliser har sådana kunskaper och färdigheter i svenska att de kan tillgodose enskilda personers språkliga rättigheter. En förutsättning för detta är att högskolan ser över och stärker undervisningen i svenska; dess omfattning, kvalitet och praktiska inriktning.**
- **att Polisyrkeshögskolan i sitt arbete för jämställdhet och likabehandling fäster särskild vikt vid språk som förbjuden diskrimineringsgrund.**

Utbildningsområdet och svenska språkets ställning

Regeringen konstaterar i kapitel 8.8 att myndighetstjänster inte alltid kan erbjudas på svenska och att kunskaperna i svenska generellt sett försämrats i samhället.

I nationalspråksstrategin (statsrådets publikation 2021:87) presenteras flera förslag gällande hur man kan förstärka användningen av svenskan inom den offentliga förvaltningen. Ett förslag var att granska möjligheten att avlägga språkexamina som gäller utmärkta kunskaper i finska och svenska som en del av universitetsstudierna. Att påvisa utmärkta kunskaper i det andra inhemska språket i samband med

högskolestudier sporrar studeranden att under hela studiestigen fördjupa sina språkkunskaper i det andra inhemska språket. Folktinget uppmärksammar grundlagsutskottet på denna fråga, eftersom ärendet inte ännu har framskridit.

I enlighet med skrivningarna i nationalspråksstrategin är det ett nationellt mål att barns och ungas språkval ska vara mångsidiga, att barn och unga ska ges goda kunskaper i båda nationalspråken och att språkstudierna inleds i ett så tidigt skede som möjligt. Utbildningen har en central betydelse för att nå de uppsatta målen.

I den svenskspråkiga grundläggande utbildningen inleder eleverna studierna i finska nästan alltid i årskurs 1, och de flesta elever läser två långa språk, finska och engelska. I den finskspråkiga grundläggande utbildningen väljer majoriteten av eleverna engelska som långt språk. Studier i svenska inleder eleverna oftast i årskurs 6. När B1-svenskan i den finskspråkiga grundläggande utbildningen tidigarelades till årskurs 6 år 2016 flyttades två årsveckotimmar från årskurserna 7–9 till årskurs 6. Årsveckotimmarna i timfördelningen utökades däremot inte. Följden blev en avbruten språkstig och trytande motivation både hos elever och lärare. År 2024 korrigerades delvis olägenheten när B1-svenskan utökades med en årsveckotimme. Folktinget betonar att om B1-svenskan utökas med ytterligare en årsveckotimme i årskurserna 7–9 uppnår man samma nivå gällande årsveckotimmar som rådde före tidigareläggningen av svenskan till årskurs 6 år 2016.

Utredningen om vilka konsekvenser slopandet av det andra inhemska språket som obligatoriskt ämne i studentexamen har haft för språkkunskaperna i Finland (undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2024:14) visade att särskilt kunskaperna i svenska försvagats på alla skolstadier i den finskspråkiga skolan. Efter att svenskan blev ett valbart prov i studentexamen 2004 väljer i dag endast en tredjedel av studerandena att avlägga provet i svenska. De försvagade kunskaperna i svenska medför även utmaningar på högskolenivå för studerande som inte har muntliga och skriftliga kunskaper i svenska på kunskapsnivå B1. För att stärka kunskaperna i det andra inhemska språket krävs ett långsiktigt och planmässigt utvecklingsarbete som omfattar alla skolstadier. Arbetet bör inledas omedelbart.

I språkberättelsen lyfter regeringen också upp att det råder en brist på lärresurser på svenska. Inom den svenskspråkiga utbildningen saknas lärresurser på alla utbildningsnivåer. Inom den grundläggande utbildningen saknas bland annat lärresurser för konst- och färdighetsämnen, svenska som andra språk i åk 7–9 och för de mindre religionerna. Situationen är allra svårast för elever som har rätt till stöd för lärande och skolgång, eftersom bristen på anpassat och differentierat material på svenska (minoritet inom minoriteten) är stor. Inom gymnasieutbildningen saknas lärresurser för till exempel lärokursen svenska som andraspråk och litteratur (det viktigaste studentprovet vid antagning till vidare studier för personer med annat modersmål än svenska/finska), modersmålsinriktad finska, små språk samt i de konst- och färdighetsämnen som ska ingå i studentproven från och med hösten 2029. Inom yrkesutbildningen råder brist på lärresurser både inom de gemensamma examensdelarna och de yrkesinriktade examensdelarna. Det saknas också läromaterial på finlandssvenskt teckenspråk.

I rapporten om den svenskspråkiga utbildningen i Finland (undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2021) betonades att utbudet av svenskspråkiga lärresurser är snävare än på finska och att utgivningstakten är långsam. I visionen för framtidens skola (undervisnings- och kulturministeriets publikation 2026:8) poängteras att en god tillgång till svenskspråkiga läromedel ska tryggas.

Folktinget föreslår att grundlagsutskottet skriver in i sitt utlåtande:

- **att det är ett problem att kunskaperna i svenska har försvagats i Finland under de senaste decennierna och att ett sätt att stoppa den negativa utvecklingen är att återinföra**

det andra inhemska språket (svenska eller finska) som ett obligatoriskt prov i studentexamen.

- **att ett sätt att sporra studerande att lära sig det andra inhemska språket vore att ge den som avlägger en tvåspråkig högskoleexamen vid ett tvåspråkigt universitet behörighet som motsvarar utmärkta kunskaper i båda nationalspråken inom den offentliga sektorn.**
- **att det vore viktigt att stärka språkkunskaperna i svenska bland elever i grundutbildningen genom att utöka timresursen i B1-svenskan med ytterligare en årsveckotimme för årskurserna 7–9.**
- **att ett systematiskt, långsiktigt och kontinuerligt utvecklingsarbete på de olika skolstadierna bör inledas omedelbart för att stoppa den nedåtgående trenden med försämrade kunskaper i svenska.**
- **att tillgången till lärresurser på svenska är en jämlikhetsfråga och den uppkomna bristen bör åtgärdas genom finansiering som sträcker sig över regeringsperioderna och genom att prioritera produktionen av lärresurser för de ämnen som nu helt saknar lärresurser på svenska.**

Social- och hälsovård på svenska

De tvåspråkiga välfärdsområdenas verksamhet granskas i språkberättelsens kapitel 7. De omfattande bristerna i social- och hälsovården på svenska är en central iakttagelse i språkberättelsen. Det konstateras att de svenskspråkiga social- och hälsovårdstjänsterna inte förverkligas på det sätt som lagstiftningen förutsätter. Tjänster på det egna språket är inte alltid tillgängliga, eller så fungerar inte servicekedjorna fullt ut på svenska. Därtill konstateras att det finns brister i de svenskspråkiga digitala tjänsterna och att ett problem är att det inom de tvåspråkiga välfärdsområdena råder en ständig brist på svenskkunnig personal och att språkkunskaperna hos den befintliga personalen inte utnyttjas på bästa möjliga sätt. Problemen är särskilt stora i områden där den svenskspråkiga befolkningens proportionella andel är liten.

Folktinget delar oron över dessa iakttagelser samt håller även med om att det är ett problem att välfärdsområdena inte samarbetar i den utsträckning som krävs för att uppnå de mål som fastställs i den lagstiftning som reglerar samarbetsavtalet mellan de tvåspråkiga välfärdsområdena. Situationen är särskilt kritisk för personer som är beroende av svenskspråkiga specialomsorgstjänster och för tjänster för personer med funktionsnedsättningar.

Angående Västra Nylands specialuppdrag om att stödja och utveckla social- och hälsovårdstjänsterna på svenska konstateras att en utmaning är att det saknas särskild finansiering för uppgiften.

Folktinget betonar att det har funnits stora brister i att tillgodose social- och hälsovårdstjänster på svenska redan före reformen år 2023, vilket har uppmärksammats i flera tidigare språkberättelser. Detta vittnar även Språkbarometern 2024 och andra utlåtanden som delgivits justitieministeriet inför språkberättelsen 2025.

Även Europarådets expertorgan har specifikt lyft upp bristerna i social- och hälsovården på svenska i deras granskning av hur Finland har uppfyllt den europeiska stadgan för landsdels- eller minoritetsspråk och ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter.

Språkliga rättigheter inom social- och hälsovården är grundläggande rättigheter som ytterst handlar om klienters liv och hälsa, jämlikhet och patientsäkerhet. Det hör till de tvåspråkiga välfärdsområdenas, Helsingfors stads samt HUS lagstadgade uppgifter att garantera vård på det språk klienten valt,

svenska eller finska. I språkberättelsen konstateras att myndigheterna har en lagstadgad skyldighet att tillgodose klientens språkliga rättigheter. Om klientens lagstadgade rättigheter inte tillgodoses har tjänsteanordnaren en skyldighet att vidta åtgärder för att korrigera situationen.

Ett problem är att det inte finns nationella, heltäckande data om social- och hälsovårdstjänsterna på svenska. Informationen behövs för att kunna utvärdera hur väl tjänsterna tillgodoser de språkliga rättigheterna, samt för att kunna göra jämförelser mellan välfärdsområdena (regional jämlikhet) och jämförelser över flera år (hur tjänsterna på svenska utvecklas över tid). Avsaknaden av data om tjänster på svenska hindrar en effektiv kunskapsbaserad ledning av verksamheten.

De senaste månadernas rapporter och nationella utvärderingar från statsrådet – till exempel halvtidsutvärderingen av välfärdsområdesreformen (Statsrådets publikationer 2025:109) och social- och hälsovårdsministeriets utredning om hur välfärdsområdenas ansvar för social- och hälsovården uppfylldes 2025 (SHM 2026:9) – har saknat information om hur de grundläggande språkliga rättigheterna tillgodoses i välfärdsområdena.

Folktinget föreslår att grundlagsutskottet skriver in i sitt utlåtande:

- **att det till social- och hälsovårdsministeriets uppgifter hör att övervaka att de tvåspråkiga välfärdsområdena uppfyller sina lagstadgade skyldigheter att tillgodose både den svensk- och finskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter.**
- **att det hör till tjänsteanordnarens (myndighetens) skyldighet att vidta åtgärder om klientens språkliga rättigheter inte tillgodoses.**
- **att insamlingen av data över den svenskspråkiga befolkningens hälsotillstånd samt om utbudet av social- och hälsovårdstjänster på svenska bör utvecklas så att planeringen och förverkligandet av social- och hälsovårdstjänster på svenska baserar sig på kunskapsbaserad ledning.**

Integration på svenska

Invandrares språkliga ställning och språkinlärning behandlas i kapitel 8.7. I språkberättelsen ingår en iakttagelse om att myndigheten bör ta hänsyn till Finlands tvåspråkighet och därför informera invandrare om möjligheten till integration också på svenska.

I enlighet med lagen om främjande av integration (681/2023) har invandraren rätt att välja integrationsspråk, finska eller svenska. Enligt regeringsprogrammet ska 5–10 procent av invandrarna integreras på svenska. Folktinget konstaterar att myndighetens information om möjligheten till integration på svenska är avgörande för valet av integrationsspråk. En fördel ur språklig synvinkel med att integreras på svenska är att barn i den svenskspråkiga skolan redan från första klass även får undervisning i finska, medan barn som deltar i den finskspråkiga undervisningen oftast inleder undervisningen i svenska först i sjätte klass.

I nationalspråksstrategin betonas att utbudet av den svenskspråkiga integrationsutbildningen bör ökas så att den utgör ett reellt alternativ och att antalet personer som integreras på svenska ska öka så att de proportionellt sett minst motsvarar de svenskspråkigas andel av befolkningen i en kommun. Den fria bildningen har under regeringsperioden tilldelats 2,5 miljoner för att utveckla integrationsutbildningen på svenska. I utkastet till den nya integrationslagen föreslås trots det att den fria bildningens lagstadgade uppdrag att anordna integrationsutbildningar slopas. I framtiden ordnas integrationsutbildningarna i så fall endast som arbetskraftspolitiska utbildningar, trots att majoriteten som integreras i Finland på svenska integreras via den fria bildningen. Om lagändringen förverkligas är den svenskspråkiga integrationsutbildningen allvarligt hotad.

Den nya integrationslagen trädde i kraft i början av 2025. Huvudansvaret för integrationen och sysselsättningstjänsterna överfördes då till kommunerna. Nu föreslås omfattande nedskärningar i finansieringen av integrationen i kommunerna. Hittills har kommunerna kunnat utnyttja den fria bildningens tjänster. I framtiden ska de tvåspråkiga kommunerna själva ordna och finansiera integrationsutbildningar på både svenska och finska, om den fria bildningens integrationsutbildning slopas. Folktinget är oroad för att en del tvåspråkiga kommunen väljer att inte ordna integrationsutbildning på svenska, eftersom volymerna är små och kommunernas ekonomi är pressad. Folktinget vill betona att webbaserade integrationsutbildningar inte kan vara det enda alternativet på svenska, eftersom de inte är lämpliga för hela målgruppen och den sociala inklusionen saknas.

Folktinget föreslår att grundlagsutskottet skriver in i sitt utlåtande:

- **att myndigheterna är skyldiga att informera om och erbjuda möjligheten till likvärdig integration på svenska och på finska.**

- **att den fria bildningens utbildningsuppdrag preciseras i stället för att slopas. I framtiden bör den fria bildningen ses som ett komplement till den arbetskraftspolitiska integrationsutbildningen.**

Offentlig finansiering för S2-utbildningshelheten vid Helsingfors universitet

Antalet studerande i lärokursen svenska som andra språk och litteratur samt gruppen deltagare som skriver provet i svenska som andra språk i studentskrivningarna ökar.

I dagsläget saknas en renodlad svenskspråkig utbildning av lärare som undervisar i svenska som andra språk (S2-svenska). Helsingfors universitet startade hösten 2023, med extern finansiering, en utbildningsmodul i svenska som andra språk. Målet med utbildningen är att ge lärare fördjupad kunskap om undervisningen av barn med utländsk bakgrund och att främja integration på svenska.

Enligt uppgifter från Helsingfors universitet räcker den externa projektfinansieringen för S2-satsningen endast fram till slutet av augusti 2026. Om utbildningshelheten upphör försätts den svenskspråkiga skolan i en sämre position än den finskspråkiga skolan.

Folktinget föreslår att grundlagsutskottet skriver in i sitt utlåtande:

- **att det är viktigt att S2- utbildningshelheten för lärare som undervisar i S2-svenska fortsätter och att finansieringen av utbildningen sker med offentliga medel.**

Helsingfors den 11 mars 2026

Christina Gestrin
folktingssekreterare